

Ekosysteemeistä vauhtia keskisuurten yritysten kasvuun

Sari Forsman-Hugg, PTT - Henna Busk, PTT - Magnus Simons, VTT

Keskisuurilla yrityksillä on merkittävä rooli yhteiskunnassa työllisyyden ja talouskasvun vauhdittajina. Keskisuurten kasvuyritysten lukumäärä on noussut 2000-luvulla, mutta osuus yrityskannasta on pysynyt samana. Yritysten nopea kasvaminen on edelleen suhteellisen harvinaista. Keskisuurista yrityksistä reilu kolmannes oli saanut julkista yritystukea vuonna 2019, vaikka osuus tuen saajista oli vain noin neljä prosenttia.

Yritysten erilaiset kasvupalat ja -mahdollisuudet pitää havaita

Keskisuurten yritysten keskeisin kasvun ajuri on omistajien halu kasvaa. Muita keskeisiä kasvun ajureita ovat osaavan työvoiman saatavuus ja hyvät yhteydet asiakkaisiin ja kasvumarkkinoille. Suurelle osalle keskisuuria yrityksiä nopean ja pitkäjänteisen kasvun toteuttaminen on haasteellista. Yhtenä syynä tähän on kasvun edellyttämän pääomatarpeen täyttäminen. Julkisten toimijoiden onkin tärkeää ymmärtää yritysten erot päätöksenteossa. Julkisten tukien kohdistamisessa tulisi tavoitteellisemmin ottaa huomioon kasvua mahdollistavat tekijät. Tarvitaan erilaisia strategioita lähestyä yrityksiä huomioiden omistajien kasvupalukkuus ja kyky investoida omaa ja vierasta pääomaa yrityksen kasvuun. Tukipolitiikan tavoitteena tulee olla kasvuyritysten määrän lisääminen.

Suomen on vahvistettava keskisuurten yritysten ekosysteemejä

Keskisuurten yritysten liiketoimintamalli perustuu vielä harvoin globaaleihin ekosysteemeihin. Pääosa yrityksistä toimii itsenäisesti yhteistyössä asiakkaidensa ja toimittajakumppaneidensa kanssa. Tästä poikkeuksen tekevät alustatalous- ja teknologia-kehitysyritykset. Suomessa tulisi olla selkeä kansallinen ja alueellinen ymmärrys ekosysteemeistä ja niiden hyödyntämisestä liiketoimintaympäristön murroksessa, mikä tarjoaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia keskisuurille yrityksille. Tämä edellyttää tiivistä yhteistyötä julkisen sektorin, yritysten, tutkimuslaitosten ja oppilaitosten välille. Ekosysteemit keskisuurten yritysten kasvun ja uudistumisen mahdollisuutena edellyttää kansallista strategiaa sekä ekosysteemien tavoitteiden ja toimintamallien selkiyttämistä. Kasvupalukkaita ja kansainvälistyviä keskisuuria yrityksiä tulisi kannustaa ottamaan vahva rooli ekosysteemeissä.

50+ Companies Sustainable Growth Paths and Resilience in Global Business Ecosystems” (50+ SIBS)

Henna Busk, PTT
Sari Forsman-Hugg, PTT
Raija Heimonen, PTT
Inka Lappalainen, VTT
Markku Mikkola, VTT
Mika Naumanen, VTT
Kirsi Noro, PTT
Magnus Simons, VTT

Keskisuurilla yrityksillä (50+ -yritykset) tarkoitetaan Suomen mittakaavassa yrityksiä, jotka työllistävät 50–249 henkilöä. Keskisuurella kasvuyrityksellä tarkoitetaan pääsääntöisesti yritystä, jonka liikevaihto, henkilöstö tai molemmat ovat kasvaneet vähintään 20 prosenttia kolme vuotta peräkkäin ja jonka liikevaihto, henkilömäärä ja tase ovat tarkasteluajanjakson aikana jossain vaiheessa olleet pk-määritelmän mukaisia. Tarkasteluajanjaksona on ollut yhtäältä vuodet 2001–2019 ja toisaalta vuodet 2010–2020.

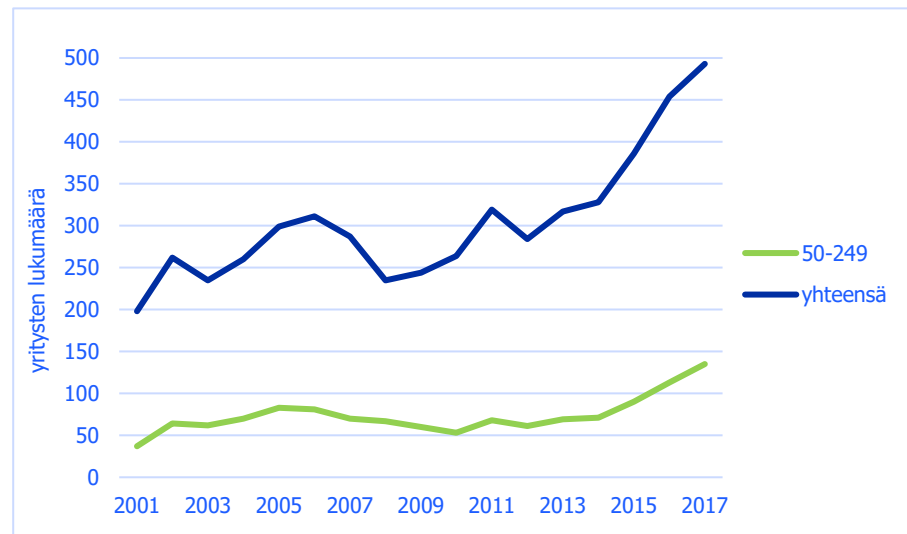
Ekosysteemit voidaan nähdä innovaatiopolitiikan ohjauskeinona ja yritysten innovaatio- ja liiketoiminnan kasvualustoina. Globaalit ekosysteemit voivat toimia kansainvälisen kasvun ajureina ja vauhdittajina. Yrityksiä ja muita innovaatio toimijoita on jo pidemmän aikaa tuettu erilaisilla ekosysteemisillä palveluilla ja rahoitusinstrumenteilla.

Kasvua rajoittavien esteiden tunnistaminen ja yritysten tukeminen kasvu-uralle voisi tuottaa lisää kasvuyrityksiä Suomeen

Johdanto

Keskisuurilla yrityksillä on yhä merkittävämpi rooli yhteiskunnassa kasvun, työllisyyden ja innovaatioiden lähteinä. Digitalisaation ja vihreän siirtymän murros voivat vauhdittaa yrityksiä kasvu-uralle ja kansainvälistymään. Keskisuuret kasvuyritykset muodostavatkin merkittävän kohderyhmän kansallisessa kasvu- ja innovaatiopolitiikassa. Keskisuurten yritysten kasvun ja kansainvälistymisen tukeminen edellyttää syvällistä ymmärrystä yritysten kasvun dynamiikasta, kasvun ajureista ja esteistä sekä siitä, miten erilaiset ekosysteemiset alustat ja toimintamallit voisivat vahvistaa yritysten kasvua ja kansainvälistymistä. Erityisesti viimeaikaiset muutokset yritysten toimintaympäristössä (mm. globaali pandemia, geopoliittiset kriisit) asettavat haasteita keskisuurtenkin yritysten liiketoiminnan kasvulle ja kansainvälistymiselle, kun toimintaympäristö on altis äkillisille markkinahäiriöille. Jotta Suomen talouskasvua, työllisyyttä ja innovaatiokykyä voitaisiin globaalissa toimintaympäristössä ja kriisitilanteissa vahvistaa, tarvitaan uutta tietoa erityisesti siitä, miten keskisuurten yritysten vientimahdollisuuksia ja liittymistä globaaleihin ekosysteemeihin voidaan parantaa.

50+ SIBS -hankkeessa tunnistettiin keskisuurten yritysten kestävän kasvun polkuja globaaleissa liiketoimintaekosysteemeissä ja selvitettiin merkittävimpiä tekijöitä, jotka vaikuttavat keskisuurten yritysten kasvuun sekä kannattavuuteen. Keskeisessä roolissa oli myös tunnistaa julkisten toimijoiden rooli ja palvelut yritysten kasvun ja kansainvälistymisen tukemiseksi globaaleissa verkostoissa ja liiketoimintaekosysteemeissä.

Kuva 1. Keskisuuret kasvuyritykset (50–249) sekä kasvuyritykset yhteensä vuosina 2001–2017.

Aineisto

Tutkimushankkeessa hyödynnettiin monipuolisesti erilaisia tutkimus- ja analyysimenetelmiä kuten kotimaisten ja kansainvälisten tilastoaineistojen monipuolisia analyysejä, tapaustutkimukseen pohjautuvien haastatteluaineistojen laadullista analyysiä sekä keskisuurille yrityksille suunnattua kyselyä. Eri lähestymistavat auttoivat ymmärtämään keskisuurten yritysten kasvun dynamiikkaa, kansainvälistymistä ja ekosysteemisiä alustoja eri tulokulmista.

Keskisuurten yritysten ääni kuuluville

Keskisuurilla yrityksillä merkittävä rooli työllistävyyden ja talouskasvun vauhdittajina

Keskisuuret yritykset työllistävät noin viidenneksen kaikkien yritysten työvoimasta

Keskisuurten yritysten merkitys työllistäjänä ja liikevaihdon tuottajana Suomessa on kasvanut 2000-luvulla. Suomessa oli 3 200 keskisuurta yritystä vuonna 2019. Keskisuurten yritysten osuus koko yrityskannasta oli vain noin 1,5 prosenttia, mutta ne työllistivät noin viidenneksen kaikkien yritysten työvoimasta ja kattoivat viidenneksen kaikkien yritysten liikevaihtosummasta.

Yritysten nopea kasvaminen suhteellisen harvinaista

Kasvuyritysten lukumäärä on noussut 2000-luvulla, mutta osuus yrityskannasta on pysynyt samana eli 0,2 prosentissa (Kuvio 1). Yritysten nopea kasvaminen on siis edelleen suhteellisen harvinaista. Samalla tapaa vain keskimäärin 3 prosenttia keskisuurista yrityksistä oli kasvuyrityksiä vuosina 2001–2017. Keskisuurten kasvuyritysten lukumäärä, liikevaihtosumma ja henkilöstömäärä kasvoivat erityisesti 2010-luvun loppupuolella. Kehitykseen vaikutti talouden noususuhdanne. Muissa Pohjoismaissa, erityisesti Ruotsissa, kasvuyritysten lukumäärä on Suomea selvästi suurempi (Nordic Innovation 2019). Tosin lukumäärään vaikuttaa kunkin maan talouden koko. Kuitenkin myös kasvuyritysten suhteellinen määrän lisäys yli ajan on ollut Suomessa vähäisempi kuin muissa Pohjoismaissa.

Yritystuet edesauttaneet keskisuurten yritysten vientiä ja tuottavuutta

Keskisuurista yrityksistä reilu kolmannes oli saanut julkista yritystukea vuonna 2019, vaikka osuus tuen saajista oli vain noin neljä prosenttia. Vaikuttavuusanalyysin tulokset antavat viitteitä siitä, että Business Finlandin suorien tukien avulla on edistetty keskisuurten yritysten kansainvälistymistä, erityisesti ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan alalla. Selkein vaikutus suoralla tuella oli keskisuurten yritysten tavaravientiin sekä tavara- ja palveluviennin osuuteen liikevaihdosta. Lainat ja pääomalaivat puolestaan näyttivät vaikuttavan selkeimmin keskisuurten yritysten tuottavuuteen.

Yritysten erilaiset kasvumallit tunnistettava

Omistajien halu kasvaa tärkein kasvun ajuri

Keskisuurille yrityksille tärkein kasvun ajuri on omistajien halu kasvaa (yrityksille suunnattu kysely, n=97). Kasvutavoitteena oli useimmiten maltillinen kasvu ja kannattavuus. Kehityksen suurempana haasteena nähtiin työvoimapula. Tämän takia kasvuyritykset ovat panostaneet osaavan henkilöstön rekrytointiin, ja yrityksissä halutaan antaa henkilöstölle hyvät vaikutusmahdollisuudet omaan työhönsä ja osaamisen kehittämiseen sekä kehittää yrityksen brändiä ja työnantajamielikuvaa. Keskeisenä kasvun haasteena oli uusien markkinoiden ja asiakkuuksien löytäminen. Keskisuuret kasvuyritykset panostavat merkittävästi sisäiseen kehittämiseen ja toimivat monessa suhteessa itsenäisesti. Innovaatiotoiminnan keskeinen tavoite on oman henkilökunnan kehittäminen. Myös digitaaliteknologian hyödyntäminen keskittyy omaan toimintaan ja on prosessien tukena. Tärkeimmät ulkopuoliset verkostokumppanit ovat asiakkaat ja toimittajat.

Työvoimapula keskeinen kasvun haaste

Joka kolmannella keskisuurella yrityksellä edellytykset nopeampaan kasvuun

Suurelle osalle keskisuuria yrityksiä nopean ja pitkäjänteisen kasvun toteuttaminen on haasteellista. Yhtenä syynä tähän on kasvun edellyttämän pääomatarpeen täyttäminen. Valtaosa keskisuurista yrityksistä tarvitsee kasvaakseen ulkopuolelta lisää pääomaa – sekä omaa että vierasta. Keskisuurten yritysten joukosta löytyy kuitenkin merkittävä määrä yrityksiä, jotka pystyvät rahoittamaan liiketoimintansa kasvua tuottamallaan tuloksella, ja noin joka kolmannella keskisuurella yrityksellä on taloudelliset edellytykset jopa nykyistä nopeampaan kasvuun. Haasteena on vahvistaa näiden yritysten kasvuhallukkuutta ja -kykyä.

	Tulospohjainen	Ulkopuolinen pääoma
Kasvu- yritys	”Kannattava kasvu” Nopea liikevaihdon kasvu Erittäin hyvä tuloksenteko N = 156	”Tähdet” Voimakas liikevaihdon kasvu Alhainen tuloksenteko N = 354
	”Lypsylehmät” Maltillinen liikevaihdon kasvu Hyvä tuloksenteko N = 1337	”Kysymysmerkit” Maltillinen liikevaihdon kasvu Alhainen tuloksenteko N = 2402
Muu keski- suuri yritys		

Kuva 2. Keskisuurten yritysten kasvumallimatriisi.

Oppien siirtäminen kasvuyrityksistä muihin keskisuuriin yrityksiin on kannustettavaa

Kasvumallien tunnistaminen yritysten tunnuslukujen perusteella on tärkeää, jotta julkisen tuen kohdentamisella voidaan tavoitteellisesti edistää ja tukea yritysten kasvua sekä ylläpitää innovaatiokykyä ja kansainvälistymiskehitystä. Kannattavan kasvun yrityksissä liiketoiminta kasvoi huomattavalla vauhdilla ja kannattavasti. Yrityksen kilpailukyky oli kohdillaan, ja yritys oli löytänyt sille sopivat kasvumarkkinat. Kannattavan kasvun yritykset tekivät hyvää tulosta ja pystyivät kasvusta huolimatta palkitsemaan omistajiaan panostuksestaan. Kasvun ylläpito edellyttää jatkuvia panoksia, ja ilman uusia avauksia kasvu hiipuu. Julkisella tuella voidaan tukea ja ylläpitää yritysten innovaatiokykyä ja liiketoimintaosaamista samalla kun panostetaan kasvavan toiminnan tehokkuuden ja tuottavuuden parantamiseen. Oppien siirtäminen kasvuyrityksistä muihin keskisuuriin yrityksiin on kannustettavaa. Kannattavasti kasvavat yritykset voivat olla potentiaalisia vientiyrityksiä, joiden kansainvälistymisen kehittämistä tulisi tukea.

Kasvua mahdollistavat tekijät huomioon julkisen tuen kohdistamisessa

Julkisten toimijoiden tulisi kohdistaa tukensa niin, että Suomeen syntyy entistä enemmän keskisuuria kasvuyrityksiä. Julkisilla toimijoilla tulisi olla erilaisia strategioita lähestyä yrityksiä erilaisissa tilanteissa ottaen huomioon omistajien kasvuhaluus ja mahdollisuus investoida omaa ja vierasta pääomaa yrityksen kasvuun. Julkisen toimijan tulisi tukiprosessissaan varmistaa omistajien kasvuhaluus, yrityksen kasvukyky, toimintaympäristön kasvuedellytykset sekä omistajien vakavaraisuus ja kyky investoida.

Innovaatioekosysteemeistä liiketoimintaekosysteemiin

Ekosysteemi käsitteenä vielä tuntematon

Suomessa toimivat ekosysteemit ovat pääasiassa innovaatioekosysteemejä, joissa yritysten rooli on hyvin merkittävä. Harva keskisuuri yritys on ottanut aktiivisen roolin ekosysteemeissä. Ekosysteemi käsitteenä ja toimintamallina on monelle toimijalle vielä verraten tuntematon. Tapaustutkimukseen ja 16 kasvuyrityksen haastatteluaineistoon perustuva tarkastelu osoitti, että vihreän siirtymän kehityksen ja digitalisaation nopeutuminen on kasvattanut ekosysteemien merkitystä nykyisen liiketoiminnan uudistamisessa ja uuden liiketoiminnan luomisessa. Keskisuurten yritysten arvoketjupohjaisen liiketoiminnan oheen on laajasti rakentumassa ekosysteemisiä rakenteita ja arvonmuodostusta. Mitä laajemmin yrityksen liiketoiminta perustuu

Business Finlandin rahoittamassa innovaatio- ja kasvatutkimuksessa tavoitteena on löytää ratkaisuja Suomen talouden ja yhteiskunnan globaaleihin haasteisiin.

digitaalisiin tuotannontekijöihin, sitä laajemmin yritys on jo omaksunut ekosysteemimäisen arvonmuodostuksen. Perinteisiä toimialarajoja sekä arvoketjuja ja -verkostoja ylittävät klusterimaiset ja ekosysteemiset verkottumis- ja yhteistyömallit ovat myös tärkeitä paikallisesti ja kansallisesti vauhdittamaan kansainvälistymistä ja vahvistamaan kansainvälistä kilpailukykyä.

Vihreän siirtymän ja digitalisaation murrokset kasvattavat ekosysteemien merkitystä liiketoiminnan uudistamisessa

Kuva 3. Keskisuurten kasvuyritysten rooli innovaatiotoiminnassa. Yritysten (n=97) vastaukset 1= "ei lainkaan tärkeä" ja 5 = "erittäin tärkeä".

Keskisuurille yrityksille suunnatun kyselyn mukaan noin kolmannes keskisuurista kasvuyrityksistä ilmoitti käyttäneensä viimeisen viiden vuoden aikana julkisia tukia. Tukiin ei laskettu koronapandemiaan liittyviä suoria tukia, lainoja tai takauksia. Merkittävien rahoittajataho oli Business Finland (55 % julkisen tuen saajista). Toiseksi eniten rahoitusta oli saatu Finnverasta (39 %) ja ELY-keskuksesta (39 %).

Keskisuurille kasvuyrityksille on tyypillistä, että ne toimivat hyvin itsenäisesti. Tärkeimmät innovaatiokumppanit ovat asiakkaat ja vakiintunut toimittajaverkosto. Myös tukia haetaan pääasiassa yksin. Yliopiston tai ammattikorkeakoulujen kanssa tukea ilmoitti hakeneensa 16 prosenttia ja muiden yritysten kanssa 13 prosenttia keskisuurista kasvuyrityksistä.

Innovaatiopolitiikan haasteet

Suomessa on laadukas koulutusjärjestelmä sekä paljon erilaisia innovaatiopalveluita ja -rahoitusta. Digitalisaation ja vihreän siirtymän murroksessa maassamme ei ole kuitenkaan tunnistettu sektoreita, jotka ovat kilpailukykyisiä vahvuksiimme, joihin panostetaan pitkäjänteisesti huolehtimalla ammattitaitoisen työvoiman riittävästä saatavuudesta, tutkimustoiminnasta, rahoituksesta sekä edistämällä yritysten verkostoitumista ja yhteistyötä. Team Finlandin muodostavilla organisaatioilla – Business Finland, ELY-keskukset, Finnvera ja ulkoministeriö – on yhteinen asiakastietojärjestelmä, mutta tällä hetkellä monet keskisuuret yritykset kokevat palveluiden löydettävyyden omin

Business Finlandin rahoittamassa innovaatio- ja kasvatutkimuksessa tavoitteena on löytää ratkaisuja Suomen talouden ja yhteiskunnan globaaleihin haasteisiin.

Suomessa tulisi olla selkeä kansallinen ja alueellinen ymmärrys ekosysteemeistä ja niiden hyödyntämisestä liiketoimintaympäristön murroksessa

Yhteistyötä julkisen sektorin, yritysten, tutkimuslaitosten ja oppilaitosten välillä tulee tiivistää.

avuun hyvin suuritöiseksi. Toiminnan tehostamiseksi olisi huolehdittava, että organisaatioiden vastuualueet ovat selvät, ja koordinaatio alueellisten, kansallisten ja EU-palveluiden osalta toimii moitteettomasti. Palveluiden kehittämisessä tulisi lisätä säännöllistä vuoropuhelua Team Finlandin, yritysten, tutkimuslaitosten, oppilaitosten ja työvoimaviranomaisten kesken. Innovaatiopalveluista ja -rahoituksesta olisi kyettävä viestimään entistä selkeämmin ja päätöksentekoa olisi pystyttävä nopeuttamaan.

Innovaatiopolitiikan haasteet ja voidaan kiteyttää seuraavasti.

- Strategisia osaamiskeskittymiä ei ole tunnistettu: Jotta suomalaiset pärjäisivät globaalissa kilpailussa, olisi huolehdittava, että Suomessa olisi tunnistettu maan TOP-osaamiskeskittymät. TOP-sektoreiden osaamista tuettaisiin kansallisella tasolla määrätietoisesti ja pitkäjänteisesti. Käytännössä tämä tarkoittaisi jatkuvaa yhteistyötä julkisten päättäjien, yritysten, tutkimuksen ja oppilaitosten kanssa, jotta suomalaisten osaamisesta ja kilpailukyvyistä huolehdittaisiin sekä kansallisesti että alueellisesti.
- Alueellinen, kansallinen ja EU-alueen koordinaatio puuttuu: Suomessa on tunnistettavissa julkisesti tuettuja alueellisia, kansallisia ja EU-alueen ekosysteemejä. Ne ovat olleet pääsääntöisesti innovaatioekosysteemejä. Koordinaation ja avoimen viestinnän puuttuessa kokonaiskuva ekosysteemeistä on hajanainen, jolloin resurssien kohdentuminen on tehotonta. Ekosysteemien tunnettuus yritysten uusina liiketoimintamahdollisuuksina on vielä harvan yrityksen tiedossa.
- Palveluilta kaivataan lisää asiakaslähtöisyyttä ja nopeutta: Yrityksille kohdennettuja kasvu- ja työvoimapalveluita tulisi kehittää yritysten tarpeiden mukaisesti. Niiden tulisi olla ajanmukaisia, joustavia ja nopeita. Digitaalisten palveluiden tulisi olla helppokäyttöisiä. Tämän lisäksi tarvitaan henkilökohtaista help desk -toimintaa, johon yritykset voivat turvautua.

Toimenpide-ehdotukset

- Keskisuurten kasvuyritysten lukumäärän kasvattaminen tulisi olla tulevaisuuden tavoite, sillä keskisuurilla yrityksillä on merkittävä rooli kansantaloudessamme työllistävyyden ja talouskasvun vauhdittajana.
- Julkisten toimijoiden tulisi kohdistaa tukensa niin, että Suomeen syntyy entistä enemmän keskisuuria kasvuyrityksiä. Julkisen tuen kohdistamisessa keskisuurille yrityksille tulisi entistä tavoitteellisemmin ottaa huomioon kasvua mahdollistavia tekijöitä. Julkisilla toimijoilla tulisi olla erilaisia strategioita lähestyä yrityksiä erilaisissa tilanteissa ottaen huomioon omistajien kasvuhaluus ja mahdollisuus investoida tarvittavaa omaa ja vierasta pääomaa yrityksen kasvuun.
- Suomen on vahvistettava keskisuurten yritysten ekosysteemejä. Ekosysteemit keskisuurten yritysten kasvun ja uudistumisen mahdollisuutena edellyttää kansallista strategiaa sekä ekosysteemien tavoitteiden ja toimintamallien selkiyttämistä.

Yhtenäisen ekosysteemimääritelmän luominen

- Julkisten toimijoiden yhteistyön tiivistäminen alueellisesti, kansallisesti ja EU:ssa
- Suomen keskeisten osaamisalueiden tunnistaminen

- Ekosysteempipalveluiden ja -rahoitustukien selkeyttäminen
- Liiketoimintaekosysteemien syntymiseen tarvitaan kokemusta ja täsmätyökaluja
- Voimakkaasti kasvavia ja kansainvälistyviä keskisuuria yrityksiä tulisi kannustaa ottamaan vahva rooli ekosysteemeissä

Yhteystiedot:

Sari Forsman-Hugg, tutkimusjohtaja, PTT, sari.forsman-hugg(at)ptt.fi, +358 400 639450

Henna Busk, vanhempi ekonomisti, PTT, henna.busk(at)ptt.fi, +358 40 164 8136

Magnus Simons, Principal Scientist, VTT, magnus.simons(at)vtt.fi, +358 40 543 8586

Lähdeluettelo:

Busk, H. & Naumanen, M. 2022a. Tilastoanalyysi keskisuurten yritysten kasvusta 2000-luvulla. PTT raportteja 275. https://www.ptt.fi/media/julkaisut/ptt-raportteja-275__.pdf

Busk, H. & Naumanen, M. 2022b. Julkisten yritystukien vaikuttavuus keskisuurille yrityksille. PTT raportteja 278. https://www.ptt.fi/media/julkaisut/ptt-raportteja-278_2.pdf

Nordic Innovation (2019). Nordic scalars - A study of drivers of growth and barriers to scaling of Nordic companies. Saatavilla täällä: <https://www.nordicinnovation.org/2019/nordic-scalars-study-drivers-growth-and-barriers-scaling-nordiccompanies>

Simons, M., Naumanen, M., Lappalainen, I., Mikkola, M., Busk, H., Heimonen, R., Noro, K., Autio, E. & Forsman-Hugg, S. 2022. Keskisuurten yritysten kasvu, kansainvälistyminen ja resilienssi globaaleissa liiketoimintaekosysteemeissä. PTT raportteja 279. <https://www.ptt.fi/julkaisut-ja-hankkeet/kaikki-julkaisut/keskisuurten-yritysten-kasvu-kansainvalistymisen-ja-resilienssi-globaaleissa-liiketoimintaekosysteemeissa.html>